

Visitaforedrag

Bispevisitas i Balsfjord og Malangen sokn, Senja prosti

6.-8. og 11. juni 2023.

Kjære Balsfjord og Malangen menigheter. Bispevisitasen blir avsluttet med dette foredraget, og jeg vil derfor begynne foredraget med å takke for måten jeg og mitt følge har blitt tatt imot av dere. Det er slik at når biskopen er på en bispevisitas er det alltid med minst to personer. Prosten som er den som leder prestetjenesten i prostiet og dermed er nærmeste leder for prestene er med, og det er også en rådgiver fra bispedømmekontoret som også fungerer som sekretær under visitasen. Her i Balsfjord og Malangen har jeg hatt med meg Steinar Sneås Skauge fra bispedømmekontoret og prosten i Senja prosti, Sigurd Skollevoll.

Det er ikke uten grunn at jeg har med meg disse to personene, og den grunnen handler faktisk heller ikke om at jeg er så ubrukelig at jeg må ha med meg to personer for å passe på meg når jeg er ute på tur. Nei, grunnen henger tett sammen med det en bispevisitas er.

Jeg har i flere sammenhenger i løpet av visitasen pekt på hva ordet «biskop» betyr, og at det henger sammen med ord som «periskop», «mikroskop» og «teleskop». Det handler om det å se, og en biskop er en som ser. En tilsynsmann i betydningen av en som ser til at ting er skikkelig kan man si, men også en som ser det som er i en menighet, både av personer, strukturer og annet. Jeg vil se barn og unge, jeg vil se de eldre og jeg vil se alt annet av menighetens arbeid og hvordan dette peker på Jesus. Og når jeg ser dette handler det ikke først og fremst om at jeg, Olav, ser dette, men at biskopen ser det, og gjennom biskopen at kirken ser det. Og da har jeg med meg noen personer som hjelper meg å se mer, og som tenker sammen med meg, slik at det som blir sagt ikke bare er opp til en person, men er mer forankret i kirken. For en bispevisitas handler også om denne forankringen i kirken. Dere her i Balsfjord og Malangen er en del av en større helhet. Dere er en del av Senja prosti og Nord-Hålogaland bispedømme i Den norske kirke, men dere er også en del av hele den verdensvide kirke. Dere henger sammen med trossøsken over hele verden, og det er en bispevisitas med på å understreke. Dere er ikke alene, men står i en større sammenheng. Samtidig er det slik at kirken er aller mest kirke i det nære, her og nå. Så kirken i Balsfjord og Malangen er Jesu Kristi kirke, helt og fullt. Dere er like mye og like sann kirke som Peterskirken i Roma for den del. Og også dette viser vi i en bispevisitas, når vi tidligere i dag var samlet rundt nattverdbordet som Jesu sanne kirke. Kirken er både universell og lokal. Vi prøver å romme dette spennet i en visitas.

Programmet

Jeg har lyst til å ta dere med på en gjennomgang av visitasen og det vi har opplevd og sett. Jeg vil også gi dere noen utfordringer jeg mener at dere som menighet bør ta tak i og jobbe videre med, men dette kommer vi tilbake til.

Vi begynte, slik vi ofte gjør på visitaser, med et stabsmøte. Det var tydelig at de som satt rundt bordet trivdes godt sammen og får til mye godt. Det er ikke lett når en så liten stab som det er her blir rammet av to langtidssykemeldinger samtidig, og særlig ikke når dette også rammer kirkevergen som er leder for mange av de som jobber i staben. Heldigvis har dere i det siste hatt inne Therese Pettersen som ikke bare har vært fungerende kirkeverge, men en høyt fungerende kirkeverge. Jeg bruker ikke å trekke frem enkeltpersoner i slike foredrag, men det er vanskelig å komme utenom at Therese fortjener en stor takk for det hun har gjort de siste månedene.

Jeg registrerer at både her og i møtet med menighetsrådet tar begravelse stor plass i samtalen, og også mye av arbeidstiden. Det er naturlig, all den tid begravelse er en viktig del av det mange av de ansatte gjør i jobben sin, men også siden dere har en utfordrende geografi med mange gravplasser og store avstander. Det kan være det er mulig å finne løsninger her som vil frigjøre ressurser til annet arbeid.

Vi gikk videre over til å samle oss i et fagmøte om trosopplæring. En av rådgiverne fra bispedømmekontoret var med oss digitalt og informerte om hvilke nasjonale føringer som ligger på arbeidet med trosopplæringen. Det er gledelig å observere en aktiv holdning til dette i staben, der det er et tydelig ønske om å utvikle trosopplæringsarbeidet videre slik at det kan nå flere mennesker. Jeg sier her mennesker, for en av de nasjonale føringene som kommer nå, er at vi ikke lenger bare snakker om trosopplæring for 0-18, men for alle aldersgrupper. Dette betyr ikke at barne- og ungdomsarbeidet skal nedprioriteres, men det er en påminnelse om at læring og utvikling i troen fortsetter gjennom hele livet. En annen føring sier at vi ikke lenger skal skille skarpt mellom kontinuerlige tiltak, som søndagsskole og speider, og såkalte breddetiltak, der man prøver å nå hele årskull, som i utdeling av 4-årsbøker, lys våken konfirmantarbeid osv. Jeg håper dere vil jobbe med både speider og søndagsskole. Konfirmantarbeidet er i en utfordrende fase med sykemeldinger og usikkerhet, i tillegg til at det er komplisert å drive undervisning i sokn med deres geografi, men jeg har tro på at vi skal finne gode løsninger på dette. Prosten er allerede inne i prosessen og tenker sammen med dere. For hele trosopplæringsplanen er det nok viktig å kombinere utålmodighet med is i magen, for det er kanskje ikke naturlig å gjøre for mye før den nye nasjonale planen har blitt helt ferdig.

Dere har et stort uforløst potensiale med tanke på barn og unge, og det at det er ønske om å gjøre ting med planverket er et viktig første skritt i å utløse potensialet. Barne- og ungdomsarbeid er kanskje det viktigste vi gjør i kirken, og det er helt essensielt om vi skal ha mennesker som jobber i kirken i framtida. Den beste måten å rekruttere arbeidere i kirken er gjennom å gjøre barn og unge kjent med troen og med kirken. De aller fleste som kommer inn i det kirkelige arbeidslivet har slik bakgrunn, og på lang sikt er løsningen på rekrutteringsproblemen våre å satse mer på trosopplæring og øvrig barne- og ungdomsarbeid.

Kvelden ble avsluttet med en flott kveldsgudstjeneste i Nordkjosbotn kirke. Under gudstjenesten ble det frivillige arbeidet markert og om jeg talte riktig fikk jeg være med på å gi en liten oppmerksomhet til 27 personer. Det er slikt som gjør en biskop glad. Og nå skal jeg fortelle dere noe som absolutt ikke er en hemmelighet, men som det allikevel kan være fort gjort å overse. Det er disse som gjør det viktigste arbeidet i menigheten. Dette sier jeg selv om jeg er arbeidsgiver for to av de som får lønn for å jobbe i menigheten og ikke vil snakke ned hverken dem eller de fellestrådsansatte. Sannheten er likevel den at det er det frivillige arbeidet som er ryggraden i menigheten. Uten disse menneskene og det arbeidet de gjør hadde ikke Balsfjord og Malangen menighet kunnet fungere slik den gjør. Dere som er frivillige i ulike former for menighetsarbeid er Guds armer og hender i bygdene i Balsfjord og Malangen. Det er noe som ikke kan overvurderes. Stor takk!

I forbindelse med denne overgangen fra å snakke om ungdom til å ha gudstjeneste vil jeg peke på noe. I 2004, altså for nitten år siden, kom Bibelselskapet for første gang med prøveutgaver av Herrens bønn som begynte med *Vår Far*. For barn og unge i dag har dette altså vært den vanligste oversettelsen av Herrens bønn i hele deres levealder. I deres

gudstjenester møter de en annen oversettelse. Dere er i deres fulle rett til å bruke denne oversettelsen, men jeg vil likevel peke på dette. Det er naturlig nå å ta en gjennomgang på «lokal grunnordning», som er planen for gudstjenesten, og da kan man også vurdere på ny hvordan man ber Herrens bønn.

På onsdag begynte vi dagen sammen med menighetsrådet. Sammen snakket vi oss gjennom visitasrapporten som er levert og flere temaer i forbindelse med den. Det er nemlig slik at i forberedelsene til en bispevisitas blir det levert en rapport som forteller om menighetens arbeid, om samfunnsutvikling og om andre relevante forhold for menigheten. Her er det selvsagt både gledelige og mindre gledelige ting som kommer frem, men jeg har lyst til å trekke frem ett poeng her og nå. I 2019, altså det siste normale året før pandemien, kom det 45,2 personer på hver gudstjeneste hos dere i gjennomsnitt. I 2022, som faktisk ikke var et helt normalt år, men bortimot det første normalåret etter pandemien, kom det 53,3 personer på hver gudstjeneste. Dette er en utvikling å glede seg over. Jeg la også merke til at dere har et aktivt misjonsprosjekt, knyttet til et sykehus i Nepal. Et misjonsprosjekt understreker det jeg sa i sted om at vi er en kristen kirke på jorda – og da er det så absolutt naturlig å samarbeide – også med Guds folk i Nepal!

Jeg tok også opp tallet på gudstjenester og gudstjenestesteder med menighetsrådet. Det kan være en god ide å se på både hvor mange steder man har gudstjeneste og hvor ofte man har gudstjeneste på de ulike stedene. Dere kjenner de lokale forholdene bedre enn meg, så jeg skal ikke si nøyaktig hvordan dette skal landes, men jeg håper dere vil se på dette sammen med prostens i etterkant av visitasen. Man må alltid se og vurdere hvordan man bruker ressursene best, og med den demografiske utviklingen vi har er det ikke sikkert at det som var rett svar for 15-20 år siden er rett svar i dag.

Et annet spørsmål om ressurser handler om hvilke bygg man skal ta vare på og når grensen går. Mye tyder på at Meistervik kapell kan være forbi grensen for når det koster mer å ta vare på enn det er verd. Det er ofte mange følelser knyttet til slike avgjørelser, noe jeg forstår. Jeg tok det likevel frem i møtet, og vil også komme tilbake til det snart.

Balsfjord kommune er en kommune som ligger der de tre stammene har møttes, og fremdeles gjør det. Jeg snakker alltid om tematikk knyttet til samisk og kvensk identitet og språk på visitaser, og nå rett etter at Sannhets- og forsoningskommisjonen har lagt fram sin rapport er det enda viktigere å snakke om dette. Mitt inntrykk er at dette er dimensjoner som ikke har kommet så tydelig frem i Balsfjord og Malangen. Jeg ble derfor overrasket, gledelig overrasket, da jeg løftet dette i menighetsrådet. Jeg fikk inntrykk av at flertallet av de valgte medlemmene fortalte om samisk eller kvensk identitet, og jeg oppfattet dette som et tema det var stor motivasjon for å jobbe med fremover. Jeg forutsetter jeg at det skjer. Jeg vil også benytte anledningen til å minne om brevet jeg har sendt ut til alle menighetene i prostiet der jeg sier at samisk språk skal bli brukt i alle sokn i bispedømmet og at man også skal bruke kvensk der det er naturlig. Dette er absolutt av de soknene der det er naturlig at man også bruker kvensk.

Vi snakket også om den vanskelige situasjonen med sykemeldinger. Man kan ikke planlegge sykemeldinger og ingen vet hvor lenge situasjonen varer. Jeg opplevde både i møtet og i etterkant at det blir jobbet godt fra leder rundt dette, og tror det kan løse seg godt.

Vi skulle egentlig være med på en skolegudstjeneste med Storsteinnes skole, men på grunn av en misforståelse og glipp ble ikke dette noe av. Det er slikt som skjer. Jeg ser ikke

noen krise i det som skjedde, og opplevde at det generelt er et godt samarbeid med både skolen og kommunen.

Vi skal snakke mer om samarbeid med skolen om litt, men først om det generelle samarbeidet med kommunen, for neste punkt på programmet var nettopp møte med kommuneledelsen som møtte med både ordfører og kommunedirektør. Vi hadde et godt møte sammen, der vi fikk snakket om mange temaer som er viktige for kommunen og kirken. Vi snakket om hvordan gravplassene kan forvaltes effektivt, om menighetens administrasjon og om andre behov. Jeg kan også si at biskop og prost meldte til kommunen at vi ser at det trolig er bedre måter å bruke et sparsomt vedlikeholdsbudsjett på enn å bruke penger på Meistervik kapell. Vi vet at penger ikke vokser på trær for kommunepolitikere eller -byråkrater, og det er viktig at vi tenker sammen for å forvalte det vi har på best mulig måte. For vi ønsker jo alle det samme, nemlig at folk i Balsfjord kommune har det så godt som mulig. Med tanke på våre felles ønsker var det fint å høre hvordan kommunen tenkte rundt det å ta imot flyktninger og hjelpe dem til å bli inkluderte samfunnsdeltagere. Også i møtet med kommunen var rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen et tema, og jeg håper kirke og kommune jobber sammen her for å finne gode løsninger.

Vi snakket også på møtet om viktigheten av å ha faste møtepunkter der ledelsen i kirken og kommunen møtes. Det var enighet om at dette skal gjenopptas.

I etterkant av dette møtet har kommunestyret innfridd en søknad fra fellesrådet om en ekstrabevilgning. Slik jeg har forstått det handler dette om å dekke prisstigning og ikke om en økning i bevilgning som sådan, men det er et vedtak som er svært viktig for kirken i Balsfjord kommune, og noe jeg er takknemlig for og vil takke for på vegne av fellesrådet.

Kvelden ble avsluttet med salmekveld i Balsfjord kirke. Dette var veldig fint! Dere er heldige i menigheten som har en dyktig kirkemusiker, og jeg vil gjenta noe jeg sa på salmekvelden for dere alle: Kirkemusikken er ikke bare noe som pynter eller pakker inn evangeliet, nei kirkemusikken bærer frem evangeliet. Dette kom tydelig frem på denne kvelden som var en flott blanding av ønskekonsert og sangstund kombinert med instrumentalstykker man kunne nyte eller bruke som musikk for egne bønner.

Mange av dere vet nok at jeg har mange år i Alta, og at i Alta har vi en aldri så liten samling helleristninger. Det betyr ikke at jeg er lei eller blasert, og jeg syntes det var veldig interessant å se helleristningene på Tennes på torsdag. Her har det bodd folk lenge! Dette var en del av et veldig flott opplegg som er fast for tredjeklasse på Storsteinnes skole, der de kommer til Tennes og ser både helleristningene og kirken. I kirken fikk de lære om kirkerommet, om nattverd og dåp, de fikk gå opp i tårnet og de fikk til og med prøve orgelet. Dette var artig og lærerikt for både biskop og barn. Og det er flott å se et eksempel på skole-kirke-samarbeid som er slik det skal være, innenfor læreplaner og skolens retningslinjer. Vi har mye å bidra med inn mot skolen, men vi skal være klar over at når vi gjør det, gjør vi det innenfor skolens rammer. Det gjorde dere på en flott måte.

I Alta har vi ikke bare helleristninger. Vi har også en stor folkehøgskole. Det har ikke dere, for dere har en bitteliten folkehøgskole. Faktisk den nest minste i Norge. Der, eller her kan jeg vel si, var vi på omvisning. Dette var både spennende og lærerikt, og når jeg trekker frem at den er så liten er ikke det for å gjøre narr av den. Det er en bevisst satsing, og noe som gjør dem i stand til å se elevene på en helt annen måte enn større skoler kan gjøre.

Det fører selvsagt også med seg egne utfordringer og begrensninger, men jeg tror de har rett i at det er et godt konsept og jeg heier på denne skolen fremover. Og dessuten: Folkehøgskolen 69 grader nord er vår folkehøgskole: det er en stiftelse der både menighetsrådet her har sin representant, og også Nord-Hålogaland bispedømmeråd har representant i styret!

Siste punkt på programmet på torsdag var gudstjeneste på Malangstunet. Eller: Siste punkt var en diger bløtkake etter gudstjenesten, men selv om den var nydelig vil jeg heller si noen ord om gudstjenesten og det rundt den. Jeg forstod at det er jevnlig gudstjenester og sangstunder på Malangstunet. Dette er flott, og skal man dømme fra oppmøtet er det ikke bare jeg som synes det er supert, men også alle de som kommer på dette. Jeg har vært prest i nesten 42 år, men jeg får fremdeles oppleve nye ting. Dåpspåminnelse på sykehjem har jeg aldri opplevd før, og jeg må si at det var en rørende opplevelse.

Kirkens tjeneste for dem som ikke kan oppsøke kirken selv er viktig, og jeg har lyst til å berømme dere for det dere har gjort her når samfunnet ble stengt ned. Jeg vet ikke om alle er klar over dette, men for å holde kontakt med beboerne på sykehjem under nedstengingen gav menigheten nettbrett til begge sykehjemmene. Dette gjorde at man kunne holde kontakt under nedstengingen, og som en bonus kunne jo også beboerne snakke med familie via brettene.

Konklusjon

Dette var en kort gjennomgang av det som har skjedd i løpet av visitasen. Som dere hører er det noen temaer vi har snakket om i flere omganger eller som av andre grunner har pekt seg ut: Organisering og administrasjon, trosopplæring og samisk og kvensk er vel kanskje de tydeligste av disse og det er også på disse punktene jeg vil gi dere mer konkrete utfordringer for årene fremover.

Bispevisitasen i Balsfjord og Malangen går nå mot slutten. Den forrige visitasen her var i 2014, altså for ni år siden, og da var det ikke jeg som var her. Det vil nok gå nesten like lenge til neste visitas, og da vil det heller ikke være jeg som er biskop. Biskoper kommer og går, og selv om vi gjør my av oss når vi er innom, er det viktig å være klokkeklar på at det er det som skjer når biskopen ikke er på besøk som er viktig. Jeg har sett mye godt arbeid i menigheten her, og jeg har sett spirer til mye mer godt som kan vokse frem. Jeg har sett mange flotte mennesker og jeg har sett bygdesamfunn som både vil og kan skape noe godt for folk som bor der. Kanskje kan denne visitasen tjene som en vitamininnsprøyting, eller i alle fall som en motivasjon for videre arbeid. Det er i alle fall all grunn til å være positiv. For her er det mye godt å bygge videre på .

Utfordringer

Prosten vil følge dere videre, slik han også har gjort i tiden mellom visitasene. Og han vil også hjelpe dere å ta tak i de utfordringene jeg nå vil skissere opp. Dette er ment som konstruktive råd på veien dere allerede går der Balsfjord og Malangen menighet søker å være Kristi armer og bein på best mulig måte.

1) Administrasjon

Dere MÅ ha en fungerende kirkevergeposisjon. Man kan ikke planlegge alt, og sykdom er sykdom, men dere må finne en måte å gjøre organisasjonen mer robust i møte med den situasjonen dere nå er i og kan være i en stund til. Jevnlige møter

med kommunen vil nok til en viss grad fungere avhjelpende og vil være et første skritt for å stabilisere situasjonen

2) Organisering

Jeg ber dere se på hvordan grunnorganiseringen er. Skal dere ha like mange gudstjenestesteder som dere har nå? Skal dere ha like mange gudstjenester på disse stedene, eller skal ressursene prioriteres annerledes? Kort sagt: Se på forordningen. Skal dere bruke like mange gravplasser? Er det mulig å gjøre ting lettere for dere selv i en vanskelig geografisk og demografisk situasjon?

I denne sammenhengen vil jeg særlig peke på Meistervik kapell og utfordrer dere helt konkret: Skal dette kapellet fases ut?

3) Tre stammers møte

Fremover vil trolig flere mennesker i deres område utforske og grave i sin kvenske og samiske arv. Dette må dere som menighet møte på en konstruktiv måte. Jeg dere arbeide med dette og finne ut hvordan både samiske og kvenske kulturuttrykk kan få sin plass i menigheten. Samisk og kvensk språk må få en tydelig plass i gudstjenesten.

4) Trosopplæring

Jobb videre med revisjonen av trosopplæringsplanen. Som sagt er det naturlig å ha litt is i magen her, men mye kan man allerede begynne å jobbe med som ulike tiltak som når barn og unge og får dem inn i kirkens sammenhenger.

Takk for meg. Det har vært fine dager sammen med dere. Dere har vist meg mye fint og godt, og for å bruke Paulus sine ord er jeg «trygg på at han som begynte sin gode gjerning i dere, skal fullføre den – helt til Jesu Kristi dag».

Rauha olkhoon teiðän kansa. Rafi lehkos dinguin. Fred være med dere.